

Posudek diplomové práce Andrey Hrubé
Slovní zásoba internetové komunikace chovatelů domácích zvířat

Diplomová práce je věnována slovní zásobě užívané v komunikaci mezi chovateli domácích zvířat vedené na sociálních sítích. Představuje tedy aktuální a pro lingvistickou analýzu nové téma. Úvodem chci vyzdvihnout, že je diplomantka vybrala zcela sama a také při sběru materiálu a ověřování jeho funkčnosti a znalosti mezi uživateli i mimo jejich okruh postupovala samostatně. V průběhu práce bylo patrné především autorčino značné zaujetí tématem chovatelství, někdy bohužel na úkor soustředění na odbornou lingvistickou práci.

Diplomová práce má teoretickou a praktickou část: první je věnována pojmům z oblasti tvoření slov, vymezení slangu a komunikaci na internetu a sociálních sítích, druhá specifickým lexikálním prostředkům chovatelů domácích zvířat a jejich přijatelnosti. Materiálem pro jazykovou analýzu bylo patnáct vybraných zájmových chovatelských webů a internetových stránek, výrazy z nich byly excerpovány v průběhu tří měsíců 3x denně. Jazyková analýza lexémů zahrnuje jazykový původ výrazů, jejich stáří, slovtvornou utvářenost, lexikální sémantiku a stylovou platnost. Testována byla dále znalost a přijatelnost zvoleného vzorku názvů uvnitř i vně zájmových skupin chovatelů; v dotazníku se respondenti vyjádřili ke znalosti a užívání (četnosti) vybraných lexémů. Zjištěná fakta shrnuje závěr práce, po něm je zařazen seznam odborné literatury (není však uveden v obsahu). Diplomová práce má čtyři přílohy: seznam facebookových webových stránek, abecední seznam nalezených lexémů, výkladový slovník slangu chovatelů a dotazník.

Lingvistický přínos práce spatřuji v sestavení slovníčku internetové komunikace chovatelů domácích zvířat a ve vymezení tzv. chovatelského plurálu, pro tuto komunikaci zřejmě charakteristického, záslužné je také zahrnutí frazémů. Pro celkovou charakteristiku komunikace chovatelů byla užitečná dotazníková metoda, diplomantka ji provedla pomocí vybrané metodiky samostatně a úspěšně – adekvátně nejprve dva týdny pretestovala, a ověřila si tak předpoklady vlastního dotazníkového šetření. Jeho výsledky diplomantka pečlivě vyhodnotila a v textu práce prezentovala u každého lexému v podobě grafů názorně zaznamenávajících kvantitativní údaje. Tolik k pozitivním rysům diplomové práce; více je však rysů negativních. Ačkoliv jsem diplomantku v průběhu práce opakovaně upozorňovala na dodržování zásad psaní odborného textu (vedle dílčích obsahových i jazykových připomínek), výsledná podoba práce tomuto stylu bohužel neodpovídá. Je v ní stále řada obsahových nepřesností, nesprávně užitých lingvistických termínů, nedostatků ve výstavbě a návaznosti větných celků (vychylování z větné vazby) i formulačních neobratností. Zejména ve výkladových částech práce často dochází k opakování (viz např. konstatování o projevu jazykové kreativity s. 19, 27, 29, 37, 40, 49, 50, 51 aj.), jinde je výklad nesoustavný (zřejmě i v důsledku snahy zkrátit příliš obecné pasáže, jak jsem diplomantce doporučovala), obdobně jako uvádění dokladů nebo odkazování (citování) odborné literatury (viz např. 2. odstavec s. 22: *Z těchto definic vyplývá, že komunikace není jen, to, co se říká (komunikát)*). Mnohé formulace jsou nepřesné, příliš zjednodušené nebo obecné (viz zde 1.1.2), diplomantka se často odchyluje od odborných výkladů a neúspěšně se pokouší o definice a interpretace vlastní. To přispělo spolu s formálními nedostatky ke značnému snížení obsahové i jazykové úrovně, někdy i smysluplnosti textu.

Nedostatky zaznamenané v práci uvádím tematicky v přehledu, dílčí komentáře a připomínky připojuji vzhledem k velkému počtu jen výběrově:

1. Obsah práce

1.1 Obsahová přesnost vyjádření

1.1.1 Zaměňování nebo směšování jazykové a mimojazykové reality:

- s. 9: *Zdrobněliny (deminutiva) jsou jména, které jsou velikostně menší ve srovnání se základovým (neutrálním) slovem.*
- s. 12: *Základovým slovem je substantivum, odvozené slovo plní různou funkci, například užívá jako nástroj, to, co je vyjádřeno základovým slovem...*
- s. 46: *Nová slova utvořená touto koncovkou mají různý specifický vztah k základovému slovu, například jej produkují (banánovník produkuje banány, mincovník vyrábí mince), jsou z nich tvořeni...*

1.1.2 Fundovanost, přesnost a relevance výkladu, vymezení klasifikačních kritérií, reprezentativnost a relevantnost příkladů:

- s. 8: *NÁZVY KONATELSKÉ: Na rozdíl od jmen činitelských se odvozují od sloves. Jako příklad uveďme slovo kočkař... [...] V tomto kontextu můžeme tuto kategorii specifikovat tak, že konatel (chovatel) chová svého mazlíčka.*
- s. 8: *ZPŮSOBY TVOŘENÍ NOVÝCH SLOV: Příkladem prefixace z praktické části může být například slovo nabobkovat. – Jde skutečně o tvoření nového slova, nebo jen vidové varianty?*
- s. 9: *Některá slova však jeden nebo druhý stupeň nemají (morče – morčátko: chybí první stupeň, kočka – kočička: chybí první stupeň); s. 10: Některým názvům mláďat chybí základové slovo: kotě, štěně, tele, jehně.*
- Jde o deminutiva 1. stupně, viz sufix *-átko* ve Slovníku afixů užívaných v češtině.
- s. 11: *Ve výzkumu se takový tvar vyskytl: králice. Zajímavé je, že tento tvar v češtině neexistuje (respektive se nevyskytuje v žádném slovníku).*
- Slovo v češtině existuje, viz SSJČ: *králice* (*králičice, Herb.), -e ž. řidč. králičí samice; ramlice: chov králic, PSJČ: *králice*, -e f. králičí samice.
- s. 12: (Kompozice) *Je to proces spojení minimálně dvou lexémů do jednoho celku.*
- s. 13 a 39: *retrievermánie, senobus* – Nejsou to nepravé složeniny, jak uvedeno.
- s. 13: *Členy složeniny nemůžeme rozdělit na jednotlivá základová slova, protože minimálně jedna část kompozita nemůže existovat samostatně (v češtině to není slovo).*
- s. 14: *Univerbizace je proces spojení víceslovného pojmenování do jednoslovného z důvodů jazykové ekonomie. Při vzniku univerbizovaných pojmenování je nejčastější způsob tvoření.*
- s. 15: *Proces tvoření nových slov se nevztahuje jen k jednotlivým lexémům, ale i k víceslovným pojmenováním a ustáleným slovním spojením (frazémům). – Všechna ustálená spojení nejsou frazémy.*
- s. 15: *Vlastností víceslovných pojmenování je kolokabilita. – Kolokabilita je předpokladem vzniku víceslovných pojmenování, na jejím základě vznikají. Srov. definici v NESČ: „Individuální formální a významová spojitelnost, schopnost kombinace jaz. prvku s jiným n. jinými, vytvářená jeho jedním n. více kolokačními paradigmaty.“*
- s. 16: *V češtině je možné použít gramatický plurál (gramatická kategorie, která označuje skutečnost, která je větší než jedna) ve významu singuláru (gramatická kategorie, která označuje jednotlivinu).*
- s. 16 (dělat popcorn): *dochází zde k adaptaci frazému do specifického chovatelského prostředí. – Znamená to, že frazém existoval předtím jinde a v chovatelském prostředí je jen adaptován?*
- s. 18: *Komunikace se tedy neřídí jednotlivými útvary jazyka, ale dalšími faktory ovlivňující komunikační akt: osobností mluvčího a recipienta, situací, ve které komunikace probíhá (oficiální, neoficiální), ale je ovlivňována i komunikační situací jako takovou.*
- s. 18: *Slangem a jeho vymezením se zabývá mnoho lingvistů a lexikologů. O zajímavosti tohoto jazykového útvaru... – Slang není jazykový útvar, viz např. NESČ: „Svébytná součást národního jazyka, jež má podobu nespisovné nebo hovorové vrstvy speciálních pojmenování (jednoslovných i frazémů), realizované v běžném, nejčastěji polooficiálním nebo neoficiálním*

jazykovém styku lidí vázaných stejným pracovním prostředím nebo stejnou sférou zájmů a sloužící jednak specifickým potřebám jazykové komunikace, jednak jako prostředek vyjádření příslušnosti k prostředí či k zájmové sféře.“

s. 23: *Proto zde často dochází ke tvoření zkratk (jj namísto jojo, pp namísto průkaz původu), a k univerbizaci (základka namísto základní škola).* – Slovo *základka* existuje i mimo komunikaci na internetu, databáze Neomat jej uvádí výskytem z r. 1991.

s. 24: *Co se týká slovně druhové analýzy, nejvíce excerpovaných lexémů byla substantiva, na druhém místě adjektiva, poté verba. Početnou skupinou byly také frazémy a různá víceslovná pojmenování a chovatelský plurál.* – Příklady této početné skupiny nejsou vymezeny slovnědruhově, patří tedy jinam. Viz též s. 25: *Tabulka 1 Slovní druhy: víceslovná pojmenování, chovatelský plurál*

s. 36–38: Mezi kompozita jsou mylně zařazeny lexémy *hrabišek* a *psízišek* (není pravá složenina, jak je uvedeno) a nejednoznačně lexémy *modroočko*, *hnědoočko* (potenciální motivace adjektivem *modroooký*, *hnědooký*) a *myšilovka* (potenciální motivace názvem *myšilov* – viz PSJČ: **myšilovka*, -y f. pták lovíci myši, *myšilov* – káně).

s. 40: *nádherňák* – *Vzniklo od základového slova – adjektiva úžasný*

s. 41: *naháč*: *Vlastností, kterou toto zvíře má je jeho nahost, odvozeno od spojení nahé morče.*

s. 41: *Pojmenovává vlastnost, úžasnost. Označuje úžasného králíka*

s. 42: *Příkladem je dvojice slov morčák a morčice. Obě slova jsou utvořena od základového slova morče (neutrum).* – *Morčice* je přechýlený název od *morčák*.

s. 44: *K pojmenování mláďete odkazuje sémanticky a použitím koncovky. Avšak základové slovo odstav neoznačuje matku a jedná se proto o chybně utvořené slovo.* – V rámci dané slovtvorné kategorie není tvořené chybně, nýbrž analogií.

s. 44: *Substantivum označující název konatelský, pro účel výzkumu pojmenovaný jako chovatelský. Označuje člověka, který chová králíky.* – Zavedením termínu *chovatelský* název se přechází k sémantické kategorii, neodkazuje na slovtvornou jako termín *konatelský* název.

s. 49: *pošmáknout si*: *Utvořeno od základového slova šmakovat pomocí prefixu po-*

1.2 Lingvistická terminologie

s. 7: *Derivace pomocí sufixu* – Obecně užívaný termín je *sufixace*.

s. 8: *Prvním způsobem tvoření slov je derivace.* x s. 12: *Druhým způsobem slovtvorné derivace je prefixace. [...] Prefixace a sufixace mohou tvořit nové slovo společně, kdy se uplatní oba dva postupy.* – Nejednotné užívání termínů *slovtvorný způsob* a *postup*.

s. 9: *Ve výzkumu se však vyskytlo slovo odvozené touto koncovou z anglického neadaptovaného adjektiva skinny (skinník).* – Není to gramatická koncovka.

s. 10: *skupina označuje jména mláďat, která se od názvů dospělců koncovkami vzoru kuře.*

s. 16: *POUŽITÍ PLURÁLU V SINGULÁRNÍM VÝZNAMU* – srov. SSJČ: *singulární příd.* (z lat.) kniž. jedinečný 1, jednotlivý 2:

s. 44: *Koncovka -ář vyjadřuje název konatelský,*

s. 46: *-árna: Tato koncovka označuje místo, ...*

2. Forma práce

2.1 Gramatické (morfologické) tvary, gramatická shoda:

s. 11: *Tento slovní druh byl v praktické části zastoupena nejméně,*

s. 14: *Jedná se o lexikální jednotky, které se vyznačuje novostí.*

s. 19: *Přináší teoretické pojetí, které bude poté reflektováno v praktické části.*

s. 19: *Hubáček dále uvádí, že vznik nových pojmenování je motivováno*

s. 20: *Jedná se o jazykový kód, která ...*

s. 20: *Slangismy bývají mimo zájmovou skupinou nepochopitelná,*

s. 22: *komunikaci ovlivňují její přímí a nepřímí účastníci (komunikanty)*

s. 47: *Používá se u domácích mazlíčků, které*

2.2 Syntaktická výstavba, konstrukce, větné dvojice, návaznost v textu:

s. 8: *Příkladem prefixace z praktické části může být například slovo nabobkovat.*

s. 10: *Příponou prvního stupně je u středního rodu -ko. I zde dochází k alternaci hlásek (oko – očko). – Předtím se v textu o alternaci nepíše.*

s. 14, s. 15: *Dalším aspektem přejímání slov je jejich adaptace, ... Dalším typem víceslovného pojmenování je frazém. – Chybí návaznost v textu.*

s. 17: *Plurál je používán v komunikaci o domácích mazlíčcích tam, kam gramaticky náleží singulár.*

s. 23: *Lidé se zbavují svých obvyklých rolí a vydávat se za někoho jiného.*

s. 24: *Pre-test probíhal dva týdny, během kterého bylo zaznamenáno 30 jazykově charakteristických lexémů.*

s. 42: *Zajímavým jazykovým jevem je snaha mluvčí vytvořit názvy zvířat, která by explicitně vyjadřovala jejich pohlaví.*

s. 53: *Dotazník byl distribuován elektronickou formou vně i uvnitř zájmovou chovatelskou skupinu.*

2.3 Pravopis, především interpunkce

s. 7: *Druhá hypotéza předpokládá, že typická slangová slova jedné zájmové skupiny, budou hodnocena méně přijatelně*

s. 17: *otázky na pisatelku, jestli i ona jde na kastraci či pouze králík.*

s. 24: *Excerptce dat probíhala vždy 3x denně a to ráno,*

s. 42: *protože nechtěných zvířat je mnoho a pokud má někdo pár,*

s. 82: *Respondenti se nejprve vyjádřili k tomu, zda jsou součástí chovatelské skupiny nebo ne.*

3. Formulace – vhodnost či obratnost vyjádření

s. 11: *Přechylování je proces tvoření, kdy se tvoří druhá z dvojic přirozeného rodu substantiv*

s. 11: *Sufixem -ice se přechylují slova z mužského rodu*

s. 19: *Zároveň vymezuje pojem slang napříč definicemi různých autorů.*

s. 7 (Úvod): *Práce poskytuje dostatečné zmapování specifických jazykových prostředků zájmových chovatelů zvířat. – Kdo a na základě čeho posuzuje dostatečnost zmapování?*

s. 12: *Posledním slovním druhem, který se objevil v praktické části, byla slovesa. – Slova se spíše vyskytují, jsou zaznamenávána.*

s. 16: *Rozbor víceslovných a frazeologických pojmenováních naleznete v praktické části na straně 17.*

s. 22: *dnes můžeme dostat odpověď e-mailem či přes chat v rámci několika sekund.*

s. 42: *Označení buřtice je zde provedeno na základě vnější podobnosti,*

s. 53: *Tato část praktické části se testuje pomocí anonymního dotazníku.*

Závěr: Diplomová práce Andrey Hrubé vzhledem k výše uvedeným nedostatkům podle mého názoru nesplňuje nároky kladené na diplomovou práci. Nemohu ji tedy doporučit k obhajobě a navrhuji klasifikovat ji stupněm **neprospěla**.

Praha 5. 6. 2020

doc. PhDr. Ivana Bozděchová, CSc.
vedoucí diplomové práce